

ՆՕԹՔ ԵՒ ՆԻՇՔ

Խորունկ ցաւով կարդացինք Բազմավկայի Յունուար-ֆետրուար միացեալ թիւին մէջ, Հանգուցեալ Տ. Թորգոմ Ս. Փատրիարքի մահուան նոսրեռած յօդուածին կարգ մը անդէպ դատումները: Մեր սուգը թոյլ չտուաւ որ առաջին առիթով անդրադառնանք այդ անորակելի, որքան անընպատեխի արտայայտութեան, Միխիթարեաններէն, փոխան միխիթարակների:

Բազմավկայ, Հանգուցեալի նկատմամբ յարգանքի և գնահատանքի պատշաճ խօսքերէ վերջ, կը փոխէ յանկարծ իր մտածումներու ուղղութիւնը, ընելու համար իր անսղիկ պարտաւ մեծանուն պատրիարքի կրօնական ըմբռնումներուն, անոր մատուան դառն ու թարմ յիշատակին առջև: Այս չափով չի գոհանար սակայն Բազմավկայի խմբագրութիւնը, և կը մօտենայ նաև Դուբեան պատրիարքի և Բարգէն կաթողիկոսի, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ոգիի այդ արտայայտիչներուն, աճանք և ուր պարտաւանքէն բաժին հանելով: Ձեռք ուղիք այս առիթով դառնաբանական վրայաբանութեանց դուռ բանալ. այս գետնի վրայ Բազմավկայը մէկ եղանակով միայն տնի, զոր ամէն առիթով կ'երգէ:

Միայն ցաւով դիտել կուտանք, թէ դադարէ մը առջև իր այս ընթացքը գլխովին անարդար էր և աղեղ: Յետոյ ի՞նչ իրաւունքով, և յանուն ի՞նչ տոհմաշնորհ Բազմավկայ կշիռքի մէջ զննել կը փորձէ Դուբեան և Թորգոմ պատրիարքներու հաւատքը. անոնց թերահաւատութիւնը մասնանշող փաստեր ունի արդեօք. այլապէս իր անպատասխանատու և թունալից վերադրումները պատռելն բերեր իրենց վայելած վարկին: Ձեռք ուղիք ոտ դրաւատիքը ընել մեծանուն պատրիարքներու հաւատքին, Նախ առիկա փաստերու չի կարողիր, երկրորդ այդ կերպով կարեւորութիւն տաւած պիտի ըլլայինք Բազմավկայի անիրաւ վերագրումներուն: Յիսուսը փորձերու անոնց կեանքըն ու գործը, և անոնց արժանիքներուն շուրջ շինուած համբաւը վեր կը մնայ ամէն գնահատանքէ, եթէ կամաւոր անհասկացողութեամբ մը զրանած չեն մարդիկ անշուշտ՝ իրենց միտքերը: Առաջին անգամ չէ որ Բազմավկայը հակոխիթին մէջ մաղ փնտնել կը ջնային: Այս անգամ իր յարձակողական ախրժոհակներուն յաղուող տարու առիթը կը գտնէ Հանգուցեալ Տ. Թորգոմ Ս. Փատրիարքի վերջին կտակը նկատուող այս տարուան ֆետրուարի խմբագրակներին մէջ: Անգամ մը և ո, իր սովորութեան համաձայն, կը փորձէ պղտը շուրջ մէջ ձուկ որսալ. վրիթուտ սանձանտառի իր սլանքներ ուղղելով իր թէ Սիոնի մէջ Հայ Եկեղեցւոյ միասնականութեան և լայնխախուծութեան մասին եղած թիւր դատումներուն: Բարբաբաբար ներքն լրիկած և Բազմավկայը, փասնելի չէ հասկցած, կամ աւելի ճիշդ չի տես

ած և հարցը իր խորքին մէջ: Մասնակի նախադասութեանց վրայ յարձակելով՝ իդուր փորձած է յազուրդ տալ իր տխուր ախրժոհակներուն: Սիոնի ակնարկուած խմբագրակները, հազիւ թէ դաւանաբանական է իր խորքին մէջ: Եղածը դաւանանքի և ազգութեան երկընդորանքին շուրջ մտածումներու շարք մըն է աւելի, պատասխանելու համար Պր. Ն. Ալրաբեանի և Պր. Ս. Վրացեանի, քան թէ ըստ ինքեան դաւանական բանաձևումի հարց մը:

Վերոյիշեալներուն ուղղակի պատասխան մը տալէ աւելի, տաւներորդ անգամ ըլլալով կ'ուզենք շնչտել մեր Եկեղեցւոյ դարաւոր և անխախտ ըմբռնումը Միասնականութեան մասին, Վիտութիւն ի կարեւոր, ազատութիւն յերթալական, այս ըմբռնումով միայն կարելի է իրերու ալժմուր վիճակին մէջ մասնաւոր ապահովել մասնաւոր Եկեղեցիներու միջև քրտտունէական սէր և միտքիւն: Իսկ արտաքայն Հռոմիական Եկեղեցւոյ չիք փրկութիւն տարաւոր մեզ սկզբունքը, տակաւ կը հեռացնէ Նոյն ինքն լատին Եկեղեցիներ՝ քրիստոնեայ մեծ գաւազուածէն. և հակառակ ինքն իրեն սեպականաւ ճշնդնարակած անուններ, ան սերած է դառնալ անհատական և պարփակելով, չըսելու համար պարզապէս, կղպիւղով ապակեպ իր դարադառնորքը: Եւրոպիայի կարեկներեանց, Այս իսկ պատճառաւ կրօնական լայնխախուծութեանը Հայ Եկեղեցւոյ, հաւասար է իրեն համար բանապայտութեան և հազանդաւորութեան:

Հայոց Եկեղեցին, յայնքն ընդհ. Եկեղեցւոյ մեր մէջ կազմուած նիւղը, միշտ պարծանքով յայտարարած, և գործով ցոյց տուած է թէ ինք աննորոգալիս չէ. և լընդունի որ եւէ ազգային կամ մասնաւոր Եկեղեցի, որքան ալ ծաւալուն, որ իրեն միայն սեպականէ ընդհ. Եկեղեցւոյ նկարագիրը, Հայոց Եկեղեցին, պարծալ կը շնչտենք, կ'ընդունի որ իրական ընդհանրակախութիւնը կը նշմարուի այն համախառնում մէջ Եկեղեցիներուն, որոնք կրնան համաձայնի վիտութիւն ի կարեւորած մեծ կանոնին շուրջ, և կ'ընդունին ու կը դաւանին քրիստոնէութեան կրմանիկները կազմող նշմարութիւնը: Այս սկզբունքով ալժմ հասկնալի կը դառնայ ընդհանրաբար բաժնէ Եկեղեցի իր հաւատքով կը փրկուի խօսքը: Այնք Եկեղեցի ինչպէս կը կարծէ Բազմավկայը, թէ բաժնէ տարբեր դաժնանք ուղիղ է, և թէ Թորգոմ Սրբազանը հաւատարմ կը գնէ ամէն Եկեղեցի: — Ի՞նչ մը լայն բացիք փակագիրը, և ուշացուցիք մեր բուն բռնիքը:

Միակէս Սիոնի ֆետրուարի խմբագրակներին կարծեցալ դաւանական անճշտութիւնները չեն որ ազադակի հանած են Բազմավկայը. իդուր կը փորձէ ան ընթացողը մայրցնիլու իր թանձաւատութիւնը, քաշընելու համար Նախապատուութիւններ՝ որոնք իր հասկցածէն բոլորովին տարբեր բան ըսելու համար եղած են հան, ու լինք կարծիք թէ այդքան բան չկարենայ հասնալ Նոյն ինք՝ Բազմավկայը:

Իր այս տարադէպ ընթացքը արդիւնք է ոչ

թէ դաւանական անհղուծիւններ որբագրելու նախանձախորհութեան, այլ այդ խմբագրականով իր կողմն միտած նեւտրոնն ցաւ չկարենալ պարտելու։

Ազգապահպանման հարցին շուրջ Սիոնի խմբագրականը կը շեշտէր ճշմարտութիւններ որոնց պատասխանն չունի տայիք Բաղմալիւլը։ Թէ Վեդ-գային եկեղեցիին ուրաջումը ապագայնացման գլուխ կը բնակայ մեր առջև, թէ ճշայն կաթոլիկ և Ռողոքական եկեղեցիները, իբր կրօնական հաստատութիւններ, իրենց ներշնչումը կը ստանան ուրիշ ոգիէ մը որ խոստով կը նայի մերինին, և թէ վերջապէս ճշայն կաթոլիկ կղերը շանաղիք չէ ազգապահպանման գործին և թէ ընդհակառակն մարգարտութեան ծաղկաներով կը դիւրացնէ ապագայնացման այդ գործը, իր արհեստն աւագը որանալու անխիղճ դերին առաջնորդելով մեր ցեղին վտարանդի և հակաստագրէն զարնուած բնկորները, կտոր մը հացի փոխարէն շատ անգամ։

Ինչի՞ խա՞յթ, հոգեկան տառապամեք, թէ ոչ ճշմարտութեան խթանին դէմ չկարենալ աքացելու որոտութիւն։ Մին կամ միւսը, և կամ թերևս բոլորը միասին մղած են Բաղմալիւլը, որ ցաւին տակ ընթացք առաւ այդ կարգի արտայայտութեանց։ Եւ իր տաղանալը ամբողջաւ համար ըսէ բաներ՝ որոնք անդէպ են, սրբագրել փորձէ բաներ, որոնք աւելի քան ամբաստաստ իրողութիւններ են մեր դարաւոր եկեղեցւոյ պատմութեան էջերում, կարեւորագոյն հարցէն (ազգապահպանութիւն) իր այս շեղումը պարտելով շնանալով դաւանաբանական խճճանքներով։

Հայ եկեղեցւոյ գերագոյն մտահոգութիւններէն մին է փրկութիւնը իր զաւանկներէն իւրաքանչիւրին, իր իսկ ծօցին մէջ։ Ու մենք չենք հասկնար թէ ինչա՞ն Միխիթարեան Հայրերը չեն լրջութիւն երբ յանուն ընդհ, եկեղեցւոյ միտութեան, պատառ մը հացի գինով Հայ եկեղեցւոյ զաւանկերուն կ'արգիլուի իրենց մայրենի լեզուն, ինչպէս կը տեսնենք ամէն օր հոս մեր աշխարհին առջև։ Եթէ եկեղեցւոյ միտութիւնը պիտի ըլլայ մեր ազգային դիմագծի կրօնաստիւն գինովը, թող ներուի մեզի մերժել նման մտայնութիւն մը մեր բոլոր հոգիով։

Հանդուցեալ պարտիրաբըր ա՛յո միայն ի նկատի ունի, երբ կը գրէ այդ խմբագրականով իր քրքաւան կտակը Հայ ժողովուրդին։

ԽՄԲ.

ՇՆՈՐՀԱՌՈՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՊԱՏՐԻԱՐԺԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԻԻ

Շարունակուեցան անցնող ամսուան ընթացքին, շնորհաւորական նամակներու առաքումը Ս. Աթոռոյա Նորընտրի Գահակալին Պատրիարք ընտրութեան առթիւ։

Ասոնց ևս, որոնց ցուցակը կուտանք ստորև, կը յայտնէ իր խորին շնորհակալութիւնը Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը։

Ամերիկայէն՝

- Տ. Տիրայր Արեւպիսկոպոս.
 - Տ. Յովսէփ Եպս. Կարապետեան.
 - Տ. Սիոն Վրդ. Մանուկեան.
 - Տ. Վահրամ Ծ. Վրդ. Նազարեթեան.
 - Տ. Վարդան Վրդ. Գասպարեան.
 - Տ. Մաթթոս Ա. Քննյ. Հէփիւեան.
 - Տ. Վահան Քննյ. Կիլիսիայեան.
 - Տ. Վահան Քննյ. Ճէլալեան.
 - Տ. Խորեն Քննյ. Մամիկոնեան.
- Տիար Յարութիւն Քիւրսեան.
- » Մարտիրոս Տէրտէրեան.
 - » Սիմեոն Յ. Թիւրաբեան.
 - » Արեւակ Օ. Սարգիսեան.
 - » Պօղոս Քեօիսեան.
 - » Դր. Մեծիկեան.

Անգլիայէն՝

- Տ. Մաթթոս Արեւպ. Իննէյեան.
 - Տ. Մեհուժան Ա. Քննյ. Խոսրովեան.
- Տիար Արեւակ Սաճեառեան.

Անդր-Յորդանանէն՝

- Տ. Յակոբ Քննյ. Մամիկոնեան, եւ Տեղական Խորհուրդ Անդր-Յորդանանի Հայ գաղութին.

Գերմանիայէն՝

- Տ. Դրիգոր Ծ. Վրդ. Շահլամեան.
 - Տ. Յղիւք Քննյ. Իւրիւնեան.
- Տիար Արեւակ Աբելեան.

Եգիպտոսէն՝

- Տ. Մամբէ Եպս. Սիրունեան.
- Տ. Ղեւոնդ Քննյ. Տէր Նաճարեանեան.